

W południowo-zachodniej Polsce ubywa bocianów

9 maja 2022

W południowo-zachodniej Polsce wyraźnie ubywa bocianów – potwierdzili naukowcy, podsumowując ostatni Międzynarodowy Cenzus Bociana Białego. Z danych wynika, że w ciągu dekady na 23 proc. powierzchni Polski liczebność bociana spadła aż o 35,5 proc.

Bocian biały (*Ciconia ciconia*) jest jednym z najlepiej i najdłużej badanych gatunków ptaków, który stał się modelowym obiektem badań populacyjnych – przypominał w informacji przesłanej PAP jeden z autorów badań bociana białego, dr hab. Andrzej Wuczyński, profesor Instytutu Ochrony Przyrody PAN (IOP PAN). Dodał on, że ocena wielkości jego populacji wydaje się względnie łatwa z racji cech biologii lęgowej. Napotyka jednak na poważne trudności, jeśli jest dokonana w dużej skali przestrzennej i czasowej.

Wielkość światowej populacji bociana jest oceniana w trakcie cyklicznych Międzynarodowych Cenzusów Bociana Białego, organizowanych co 10 lat. Ostatnio miało to miejsce w roku 2014.

Pierwsze wielkoskalowe wyniki tego cenzusu, pochodzące z Polski, przedstawiono na łamach „Acta Ornithologica”. Autorami opracowania są naukowcy z Instytutu Ochrony Przyrody PAN, Uniwersytetu Zielonogórskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Uniwersytetu Medycyny Weterynaryjnej w Wiedniu (Austria), Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Muzeum Górnośląskiego, Magurskiego Parku Narodowego i Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego.

„Niestety główny wynik nie jest optymistyczny” – zauważa dr Wuczyński w informacji przesłanej PAP. Z analiz danych wynika, że w ciągu dekady na 23 proc. powierzchni Polski liczebność bociana spadła aż o 35,5 proc. „To dużo jak na długowieczny gatunek ptaka o stosunkowo wolnym tempie reprodukcji” – komentuje. Inne dane pokazują, że również w skali ogólnopolskiej obserwowane są spadki liczebności, choć nie tak drastyczne.

Dr Wuczyński zwraca uwagę, że spadki na wyżynnych terenach Sudetów i Karpat okazały się o połowę mniejsze, niż te na nizinach, „co sugeruje, że bocianom nieco lepiej wiedzie się obecnie w górach”. „Właściwie nie wiemy, co powoduje zmniejszanie liczebności i lokalne różnice trendów, przyczyny mogą wynikać ze zjawisk zachodzących na lęgowiskach w Europie Środkowej, na trasie migracji bociana albo na jego afrykańskich zimowiskach. Jednym z powodów może być stopniowe przesuwanie centrum zasięgu bociana na północny-wschód, prawdopodobnie w konsekwencji zmian klimatycznych, jednak dotychczas brak pewnych dowodów co do przyczyn obserwowanych zmian” – sugeruje ekspert.

„Wobec niewesołych trendów krajowej populacji pocieszeniem jest fakt, że nasza część Europy jest swego rodzaju wyspą spadków, otoczoną spektakularnymi wzrostami populacji zachodnio- i wschodnioeuropejskiej. Jest więc nadzieja, że witalne bocianie populacje otaczające Polskę w końcu i nasze gniazda zaczną zasilać” – dodał dr Wuczyński.

Autorzy pracy w „Acta Ornithologica” przedstawili pierwsze wielkoskalowe wyniki wspomnianego cenzusu pochodzące z Polski. Dotyczą one zwartego i dobrze zbadanego fragmentu, obejmującego pięć południowo-zachodnich województw (od lubuskiego do małopolskiego), stanowiące 23 proc. powierzchni kraju. Celem badań była ocena regionalnej liczebności bociana i jej zmian w porównaniu z poprzednim cenzusem z 2004 r. oraz poszukiwanie czynników mogących te zmiany wywoływać. Naukowcy sprawdzili trendy populacji bociana wzdłuż gradientu wysokościowego, ponieważ obszar badań obejmował znaczącą część wyżynnych terenów Polski.

„Dzięki zestawieniu wyników wszystkich siedmiu dotychczasowych cenzusów porównali też długoterminowe trendy w populacji bociana ocenianej w skali regionalnej, krajowej i globalnej” – relacjonuje prof. Wuczyński.

Liczebność bociana białego w południowo-zachodniej Polsce w 2014 r. oszacowano na 2560 par lęgowych, gniazdujących w średnim zagęszczeniu 3,61 pary/100 km², najniższym w województwie dolnośląskim i porównywalnym na pozostałym obszarze. W stosunku do roku 2004 odnotowano silną redukcję liczebności wynoszącą 35,5 proc. w skali regionu i od 30 do 42 proc. w poszczególnych województwach. Przyczyn spadku szukano z pomocą modeli liniowych, korzystając z danych geodezyjnych o użytkowaniu terenu i wysokości bezwzględnej 113 powiatów znajdujących się na obszarze badań. Wykryto wyraźne powiązanie zmian liczebności bociana ze zmiennymi opisującymi kontekst wysokościowy, zaś słabe w przypadku miar użytkowania terenu.

Spadki liczebności były odwrotnie proporcjonalne do wysokości bezwzględnej – w powiatach nizinnych okazały się ponad dwukrotnie większe niż w górskich, zaś pośrednie były na pogórzach. Zależność ta była istotna w rejonie Sudetów, lecz mniej wyraźna w Karpatach. Wyniki te sugerują, że tereny wyżynne obecnie sprzyjają lęgowej populacji bociana (być może ze względu na korzystniejsze warunki mikroklimatyczne i troficzne, a także większą dostępność preferowanych siedlisk)

bardziej, niż niziny, zdominowane przez intensywne agrocenozy. Zgodnie z oczekiwaniami spadek udziału trwałych użytków zielonych i gruntów ornych oraz poszerzanie terenów zabudowanych w powierzchni powiatu wiązały się z większymi spadkami liczebności. Nie były to jednak silne zależności – donosi naukowiec z IOP PAN.

Autorzy badania zastrzegają, że porównanie zmian populacyjnych w różnych skalach przestrzennych okazało się niespójne: silne spadki w południowo-zachodnich województwach przeczą raczej stabilnej sytuacji ogólnokrajowej, artykułowanej w Monitoringu Ptaków Polski. Podkreślają zarazem, że nowsze (po 2014) dane ogólnokrajowe również wskazują na spadek liczebności tego gatunku. Z kolei dane krajowe są sprzeczne ze spektakularnym wzrostem obserwowanym w ostatnich dekadach w światowej populacji bociana białego. W dyskusji przedstawione zostały fluktuacje w innych krajach Europy, wskazujące na dużą rozpiętość skal i kierunków trendów. Utrudnia to interpretację obecnych i przyszłych zmian liczebności.

W konkluzji stwierdzają, że Polskę, lub szerzej – Europę Środkową – należy obecnie traktować jako obszar przejściowy, nacechowany zmniejszaniem liczebności bociana białego, leżący pomiędzy rozległymi częściami areału lęgowego o rosnących populacjach.

Zdjęcie: [blickpixel](#) (CC0)

Źródło: NaukawPolsce.PAP.pl